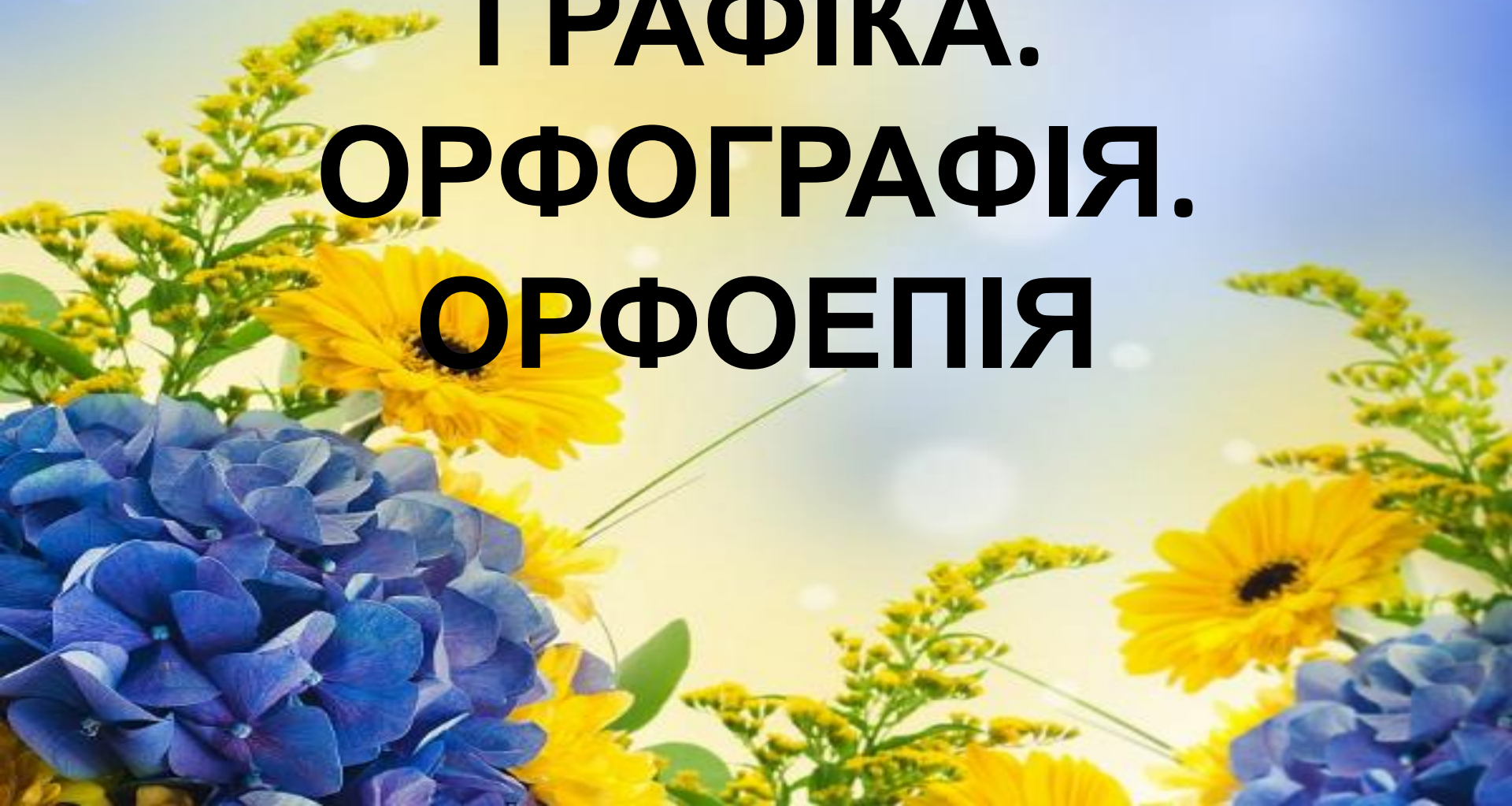

**ФОНЕТИКА.
ГРАФІКА.
ОРФОГРАФІЯ.
ОРФОЕПІЯ**

Мета:

- Досягти засвоєння учнями відомостей про ключові поняття теми: «фонетика», «орфоєпія», «графіка», «орфографія», чим відрізняється звук від букви, якими бувають звуки, що таке фонетична транскрипція;**
- Розвивати вміння розпізнавати букви й звуки, робити фонетичний запис слова, виконувати фонетичний розбір слова, писати слова відповідно до правил орфографії, вимовляти слова відповідно до правил сучасної орфоєпії;**
- Виховувати в учнів почуття колективізму, бажання та вміння працювати в групі для досягнення спільної мети.**

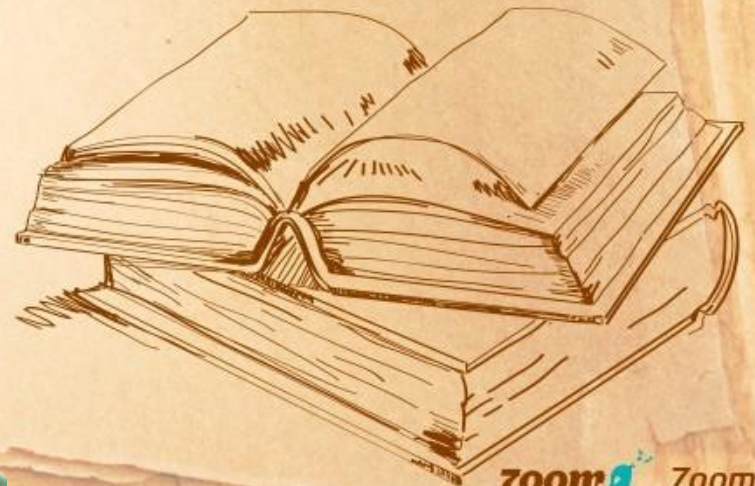

- **Фонетика** (від грец. *Phonetikos* – звуковий) – це розділ мовознавства, що вивчає звуковий склад мови.
- **Графіка** (від грец. *grapho* – пишу) – це розділ мовознавства, що вивчає систему умовних знаків для передачі звуків на письмі.
- **Орфоепія** (від грец. *orthos* – правильний, *epos* – мова, мовлення) – це розділ мовознавства, що вивчає правила літературної вимови.
- **Орфографія** (від грец. *orthos* – правильний, *grapho* – пишу) – це розділ мовознавства, що вивчає правила написання слів.

-

**ЗВУКИ МОВИ ТА ЗВУКИ МОВЛЕННЯ. ГОЛОСНІ
Й ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ. ПРИГОЛОСНІ
ТВЕРДІ ТА М'ЯКІ,
ДЗВІНКІ ТА ГЛУХІ. ПОЗНАЧЕННЯ М'ЯКОСТІ
ПРИГОЛОСНИХ
НА ПИСЬМІ БУКВАМИ Ъ, І, Я, Ю, Є**

- Десь за морями є країна Фонетика. Там у високому мурованому палаці мешкали 38 братів-звуків. Жили дружно, допомагаючи один одному в будь-яких ситуаціях. І так довго було, аж поки Приголосні не сказали: «Ми – найважливіші звуки, бо при творенні кожного з нас залучаються Голос і Шум, а коли вимовляється кожен із вас– лише Голос. Тому безвас можна й обійтися. «Ні, ми– найважливіші, бо нас легше вимовити!»– закричали Голосні.
- Довго вони сперечалися, але ніхто не йшов на поступки. Усі звуки пересварилися. Якийсь час вони намагалися жити окремо одні від одних. Але нічого в них не виходило! Важко жилося звукам. Звертаючись, приголосні дерли горло, а голосні– розчинялися в повітрі.
- Змучені звуки вирішили звернутися за допомогою до феї Орфоєпії. Вислухавши кожного з них, вона пояснила, що кожен звук відіграє важливу роль у мові. Бо із звуків складаються слова, за допомогою яких спілкуються всі люди. Тут брати помирилися й стали жити в злагоді!

ПОВТОРІТЬ!

Звук– це найменша одиниця мови та мовлення.

За допомогою звуків розрізняються **слова та форми слів**.

НАПРИКЛАД: мив – лив; вода – води.

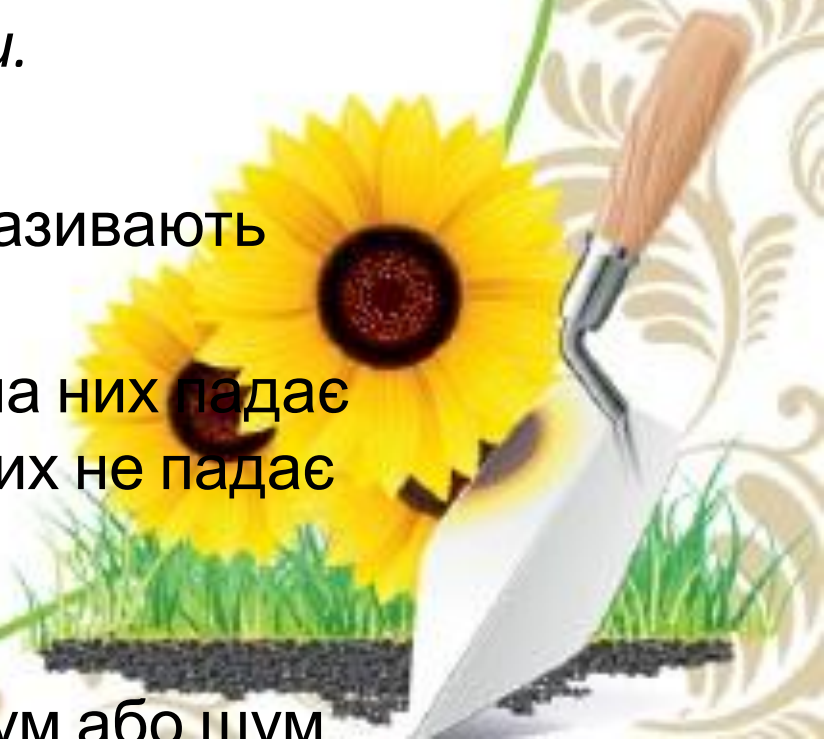
Голосні (рос. гласные) **звуки**

Звуки, в основі яких лежить голос, називають **голосними**.

Голосні бувають **наголошені** (якщо на них падає наголос) і **ненаголошені** (якщо на них не падає наголос).

Приголосні (рос. согласные) **звуки**

Звуки, в основі яких лежить лише шум або шум

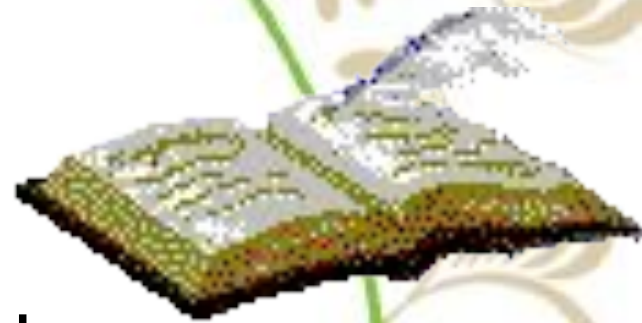

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

В українській мові 38 звуків: 6 голосних і 32 приголосні. Голосні: [а], [е], [и], [і], [о], [у]. Решта звуків – приголосні.

Звуки мови ми вимовляємо і чуємо.

На письмі звуки позначаються **буквами**

Прочитайте загадки-жарти про букви, усно дайте відповіді на питання, порахуйте кількість звуків і букв у слові-відгадці.

Що стоїть посеред човна? (Буква «В»)

Гора й долина – що між ними? (Літера «Й»)

Чим закінчується літо,

А починається осінь? (Буквою О)

*З «і» – лежу я на дивані,

З «и» – пливу я в океані. (Кім-Кім)

*Це не літера, а знак –

Не поставиш абияк!

*З ким у нього дружба є?

Тільки з Ю, Я, Ї, Є! (Апостроф)

*Є вона у слові «день»,

Є вона у слові «пень».

Безголоса та м'яка

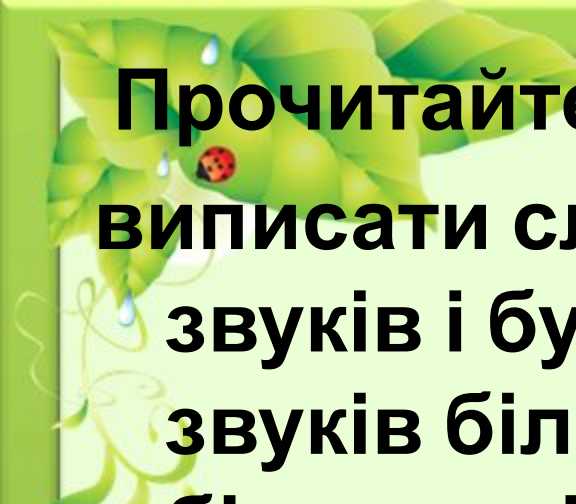
Дивна літера така. (М'який знак)

*Чим закінчується вечір і починається ранок? (Буквою Р)

*Які сто приголосних звуків можуть зупинити рух автомобілів? (Сто-п)

*Яке слово об'єднує 33 букви? (Алфавіт)

Прочитайте слова, виконайте роботу.

виписати слова, у яких однакова кількість звуків і букв; 2 .- виписати слова, у яких звуків більше, ніж букв; 3 . – у яких букв більше, ніж звуків.

- *Сиджу, ношу, ялинка, щастя, сніг, поява, літери, дзеркало, єдність, ненька, бджола, їжак.*
- **Із буквами в та т складіть слова, щоб у кожному наступному слові букв було більше, ніж у попередньому.**
- **НАПРИКЛАД:** *ми, мир, мати, миска, молоко.*

Гра «Складіть слово»

- скласти з поданих букв слова, порахувати звуки й букви. При підбитті підсумків враховується швидкість і правильність виконання завдання!

• А,Н,С,И,К.

Ю,Х,З,А,І,В,Р,А.

• К,Н,А,І,К,И,Л,У.

С,І, Н,У,Г,Р,А,К.

• Р,О,З,О,М.

,К,И,Н, Я.

• **ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!**

- Щоб передати на письмі звучання слова, користуються звуковим записом – фонетичною транскрипцією. *НАПРИКЛАД: яблуко [й'áблукo], воля [в'óл'а].*
- У транскрипції запис беремо у квадратні дужки;
- кожен звук позначаємо окремою буквою; при цьому не використовуємо букви я, ю, є, ї, ь, щ та великі букви;
- якщо в слові два і більше складів, обов'язково позначаємо місце наголосу;
- м'якість приголосного позначаємо скісною рисочкою вгорі ['], а пом'якшеність знаком [']. *НАПРИКЛАД: [н'] [б'];*
- довгі звуки позначаємо двокрапкою. *НАПРИКЛАД знання [знан':а];*
- звук, до якого наближається вимова основного звука, позначаємо маленькою літерою вгорі. *НАПРИКЛАД:*

село [се^uл'о]

- **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

- **Дзвінками** називаються приголосні звуки, утворені з участю голосу і шуму. **Глухими** – приголосні, утворені тільки шумом.

- Приголосні звуки розрізняються за **твердістю та м'якістю**. В українській мові **10 м'яких приголосних**: [д', т', з', ц', с', дз', л', н', р', й].

- Їх м'якість на письмі **позначається**:

- – м'яким знаком: **синь, льодяний, п'ять**;

- – буквами **я, ю, є**: **люк, земля, обіднє**;

- – буквою **і**: **дід, цілина, обід, діти**.

- Тверді приголосні можуть **пом'якшуватися** перед і: **двобій, філія, гірка**.

- **Розподіл приголосних звуків за твердістю та м'якістю**

- Запам'ятати м'які приголосні легко за допомогою вислову: «Де ти з'їси ці лини, дз, р».

-

- Тверді приголосні

- М'які приголосні

- [д], [т], [з], [с], [ц], [л], [н], [р]

- [д'], [т'], [з'],

- [с'], [ц'], [л'], [н'], [р']

- [й]

- Губні: [б], [п], [в], [м], [ф]

- Шиплячі: [ж], [ш], [ч], [щ]

- Задньоязикові: [г], [к], [х], [ґ]

-

• ПРАГНЕМО ЗНАТИ БІЛЬШЕ!

- Деякі тверді й м'які приголосні утворюють співвідносні пари
- Не мають парних м'яких губні звуки, шиплячі та [ґ], [к], [х] [г]. Вони лише пом'якшуються перед звуком [і], а також перед [а], [у], [є], які позначаються на письмі відповідно буквами я, ю, є. *НАПРИКЛАД*: гілка [г'ілка], пюре [п'уре].
- Приголосний [й] – м'який. Він не має парного до себе твердого звука.
- У звуках [в], [м], [н], [л], [р], [й], а також відповідних їм м'яких [н'], [л'], [р'] голос переважає над шумом. Через це їх називають ще дуже дзвінкими або сонорними.
- Дзвінкі приголосні [], [], ['] у транскрипції позначаємо двома буквами з дужкою над ними.
- В українській мові розрізняємо звуки [ґ] і [г], які позначаємо відповідно буквами ґ і г. *НАПРИКЛАД*: ґрунт, ґудзик, гай, горіх. Звук [ґ] вимовляємо в порівняно невеликій групі слів.

**Запишіть слова, порахуйте кількість звуків та букв
виконайте їх звуковий запис.**

- *Земля, парта, льодяник, яблуко, дзеркало, уміння, п'ятірка, принесла.*

**Прочитайте текст, знайдіть букви я, ю, є, ї. Поясніть
які звуки вони позначають.**

- *Добрідень тобі, сонечко ясне,*
- *Ти святе, ти ясне, прекрасне,*
- *Ти чисте, величне, поважне,*
- *Ти освячуєш гори, долини*
- *І високі могили.*
- *Освіти й мене перед своїм миром,*
- *Перед усім миром.(УНТ)*
-

• ПОВТОРІТЬ!

• Алфавітом (абеткою, азбукою)

називається система букв української мови.

Крім алфавіту, є й інші знаки письма:

апостроф, знак переносу, дефіс, розділові знаки

<i>Аа,</i>	<i>Бб,</i>	<i>Вв,</i>	<i>Гг,</i>	<i>Ґґ,</i>	<i>Дд,</i>	<i>Ее,</i>	<i>Єє,</i>	
а	бе	ве	ге	ґе	де	е	є	
<i>Жж,</i>	<i>Зз,</i>	<i>Ии,</i>	<i>Іі,</i>	<i>Її,</i>	<i>Йй,</i>	<i>Кк,</i>	<i>Лл,</i>	
же	зе	и	і	ї	йот	ка	ел	
<i>Мм,</i>	<i>Нн,</i>	<i>Оо,</i>	<i>Пп,</i>	<i>Рр,</i>	<i>Сс,</i>	<i>Тт,</i>	<i>Уу,</i>	
ем	ен	о	пе	ер	ес	те	у	
<i>Фф,</i>	<i>Хх,</i>	<i>Цц,</i>	<i>Чч,</i>	<i>Шш,</i>	<i>Щщ,</i>	<i>ь,</i>	<i>Юю,</i>	<i>Яя</i>
еф	ха	це	че	ша	ща	м'який знак	ю	я

- **ПРИГАДАЙТЕ!**

- Скільки букв і скільки звуків в українській мові?
- Українську абетку. Чим вона відрізняється від російського алфавіту?
- Які знаки письма, крім алфавіту, ви знаєте?
- Яку букву вилучили з абетки в 1933 році, а повернули – у 1991 році?

АВС

Домашнє завдання:

- Повторити алфавіт.

Дякую за увагу!

